

NEATSARGAUS GYVYBĖS ATĖMIMO KVALIFIKAVIMAS LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOJE

Armanas Abramavičius¹, Andželika Vosyliūtė²
DOI: <https://doi.org/10.7220/2029-4239.18.12>

SANTRAUKA

Straipsnyje analizuojami tam tikri neatsargaus gyvybės atėmimo kvalifikavimo klausimai, susiję su neatsargaus gyvybės atėmimo atribojimu nuo nužudymo ir nelaimingo atsitikimo. Tiek baudžiamosios teisės mokslė, tiek teismų praktikoje nėra vieningos nuomonės dėl neatsargaus gyvybės atėmimo, kaip nusikaltimo, atribojimo nuo nelaimingo atsitikimo (kazuso). Nemažai problemų teismų praktikoje kyla, kai neatsargų gyvybės atėmimą reikia atskirti nuo tyčinio gyvybės atėmimo, t. y. nužudymo. Šiuo klausimu keičiasi ir teismų praktika. Ilgą laiką kelių eismo taisyklių pažeidimas, sukėlęs nukentėjusiojo mirtį, neatsižvelgiant į taisyklių pažeidimo pobūdį, buvo vertinamas kaip neatsargus gyvybės atėmimas ir buvo taikomas specialus baudžiamojo įstatymo straipsnis, numatantis baudžiamąją atsakomybę už kelių eismo taisyklių pažeidimą. Pastaruoju metu toks požiūris kinta, ir tie atvejai, kai nukentėjusysis miršta dėl itin šiurkščių, tyčinių kelių eismo taisyklių pažeidimų, teismų praktikoje jau pripažįstamas nužudymu.

Autoriai šiame tyrime nagrinėja aktualiausias Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką, kurioje sprendžiami neatsargaus gyvybės atėmimo atskyrimo nuo nužudymo ir nelaimingo atsitikimo klausimai. Tai daroma siekiant nustatyti pagrindines normų, numatančių atsakomybę už neatsargų gyvybės atėmimą, aiškinimo ir taikymo problemas, pasiūlyti jų sprendimo būdus.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI

Baudžiamoji atsakomybė, neatsargus gyvybės atėmimas, nužudymas, neatsargumas, tiesioginė, netiesioginė tyčia, kelių eismo taisyklių pažeidimas.

¹ Dr., Vilniaus universiteto Teisės fakulteto profesorius, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjas, el. paštas armanas.abramavicius@tf.vu.lt.

² Dr., Vilniaus universiteto Teisės fakulteto docentė, advokatė, el. paštas andzelika.vosyliute@tf.vu.lt.

IVADAS

Teisė į gyvybę – itin svarbi ir absoliuti prigimtinė teisė, nuo kurios priklauso kitų asmens pilietinių, politinių, socialinių, ekonominių teisių ir laisvių įgyvendinimas. Šios teisės svarba yra akcentuojama ir demokratinių šalių teisėje, kurioje žmogaus gyvybė pripažįstama aukščiausia verte. Tai matyti iš jai apibūdinti vartojamų sąvokų: „viena svarbiausių teisių“, „pagrindinė iš visų teisių“, „visų kitų teisių pagrindas ir kertinis akmuo“, „būtina visų kitų teisių prielaida“, „visų žmogaus teisių pamatinė teisė“ ir pan. Toks teisinis vertinimas visiškai suprantamas. Teisės konkrečiam žmogui egzistuoja tol, kol jis yra gyvas, nes teisė apskritai yra skirta žmonių tarpusavio bendravimui suderinti³.

Lietuvos teisės sistemoje žmogaus teisę į gyvybę užtikrina gana plati teisinių priemonių sistema, įtvirtinta ir pačioje Konstitucijoje, ir daugelyje kitų įstatymų. Teisinis reguliavimas kartu su moralės, religijų ir kitomis socialinėmis normomis pirmiausia skirtas saugoti žmogaus teisę į gyvybę. Antai Lietuvos Respublikos Konstitucijos 19 straipsnyje teigiama: „Žmogaus teisę į gyvybę saugo įstatymas.“ Būtent iš šios konstitucinės nuostatos valstybei kyla pareiga nustatyti teisinį reguliavimą, garantuojantį veiksmingą teisę į gyvybę apsaugą.

Atskirą grupę sudaro baudžiamojo įstatymo normos, nustatančios atsakomybę už neteisėtų veiksmų, kuriais kėsinamasi į žmogaus gyvybę, padarymą. Tai visų pirma Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau BK) XVII skyriaus normos, kurios numato atsakomybę už nusikaltimus žmogaus gyvybei. Nusikaltimais žmogaus gyvybei yra pripažįstamos ne tik tyčinės nusikalstamos veikos, kuriomis kėsinamasi į žmogaus gyvybę (pvz., nužudymai), bet ir neatsargus gyvybės atėmimas (BK 132 straipsnis).

Tiek baudžiamosios teisės moksle, tiek teismų praktikoje nevienareikšmiškai suprantami neatsargaus gyvybės atėmimo sudėties požymiai. Vienas iš sudėtingesnių klausimų, kurį reikia išspręsti taikant BK 132 straipsnį, – priežastinio ryšio tarp padarytos veikos ir atsiradusių padarinių (t. y. nukentėjusiojo mirties) nustatymas. Juk tarp kaltininko veikos ir nukentėjusiojo mirties gali praeiti gana ilgas laiko tarpas, nukentėjusiojo mirtį gali lemti ne tik kaltininko veika, bet ir kitos aplinkybės (pvz., netinkamas medicininės pagalbos suteikimas, nukentėjusiojo asmens patologija ar kiti veiksniai, kurių kaltininkas negalėjo numatyti). Itin daug diskusijų kyla dėl subjektyvaus šio nusikaltimo požymio – kaltės nustatymo. Visa tai yra itin aktualu tiek atskiriant neatsargų gyvybės atėmimą nuo nužudymo, tiek apskritai sprendžiant, ar asmens padaryta veika gali būti laikoma nusikalstama, ar šiuo atveju yra kazusas (nelaimingas atsitikimas), neužtraukiantis baudžiamosios atsakomybės. Pažymėtina, kad pastaruoju metu teismų praktikoje įsitvirtina požiūris, pagal kurį itin šiurkštūs, piktybiniai kelių eismo taisyklių pažeidimai, sukėlę nukentėjusiojo mirtį, vertinami ne kaip neatsargus gyvybės atėmimas pagal BK 281 straipsnį, o kaip kito asmens nužudymas, padarytas esant netiesioginei tyčiai. Tačiau šiuo atveju itin svarbu, kad nebūtų nepagrįstai išplėtos normų, numatančių atsakomybę už nužudymą, taikymo ribos.

Taigi šiame straipsnyje, remiantis Lietuvos kasacinio teismo (t. y. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo) praktika, bus nagrinėjami tam tikri neatsargaus gyvybės atėmimo kvalifikavimo klausimai, susiję su šios nusikalstamos veikos atribojimu nuo nužudymo ir kazuso.

³ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. gruodžio 9 d. nutarimas.

NEATSARGAUS GYVYBĖS ATĖMIMO ATSKYRIMAS NUO NUŽUDYMO

Pagrindinis kriterijus, kuriuo remiantis neatsargus gyvybės atėmimas atskiriamas nuo nužudymo – tai kaltės forma. Teismų praktikoje didesnių problemų atskiriant nužudymą nuo neatsargaus gyvybės atėmimo nekyla, kai sprendžiama, ar kaltininkas veikė tiesiogine tyčia, ar neatsargiai. Juk esant tiesioginei tyčiai, kaltininkas ne tik numato savo veikos padarinius (nužudymo atveju nukentėjusiojo mirtį), bet ir jų siekia. Šiuo atveju tik gal reiktų paminėti, kad Lietuvos baudžiamojoje teisėje visuotinai pripažįstama, jog tais atvejais, kai kaltininkas veikia suvokdamas, kad žmogui gyvybė bus atimta neišvengiamai, tai toks asmuo irgi veikia tiesiogine tyčia. Teismų praktikoje žymiai sudėtingesnės yra tokios situacijos, kai reikia nuspręsti, ar pagal teismų nustatytas aplinkybes kaltininkas, atimdamas kitam asmeniui gyvybę, veikė netiesiogine tyčia, ar tai buvo padaryta esant nusikalstamam pasitikėjimui. Taigi toliau trumpai aptarsime netiesioginės tyčios ir nusikalstamo pasitikėjimo požymius.

Nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas yra padarytas netiesiogine tyčia, jeigu jį darydamas asmuo suvokė pavojingą nusikalstamos veikos pobūdį, numatė, kad dėl jo veikimo ar neveikimo gali atsirasti BK numatytų padarinių, ir nors jų nenorėjo, bet sąmoningai leido jiems atsirasti (BK 15 straipsnio 3 dalis).

Pavojingo nusikalstamos veikos pobūdžio suvokimas – tai kaltininko supratimas, kad jis savo veika kėsina (sudaro realų pavojų) į įstatymo saugomas vertybes ir kad ši veika tiek pavojinga, jog gali sukelti sunkių padarinių, o aplinkybių, neleidžiančių kilti tokiems padariniams, kaltininkas iš esmės nenumato arba apie tai net negalvoja. Šios intelektinės kaltininko veiklos sudėtinė dalis yra ir numatymas pavojingų savo veikimo ar neveikimo padarinių, nurodytų BK. Kaltininkas suvokia, kad tokie padariniai labai tikėtini, realūs ar net neišvengiami. Taigi kaltininkas supranta, kad savo veikimu (neveikimu) pradeda priežastingumo ryšį, vedantį prie padarinių. Nors numatomi veikos padariniai kaltininkui nereikalingi ar yra šalutinis rezultatas siekiant tikslo, kuris gali ir nebūti daromos nusikalstamos veikos sudėties požymis. Apibūdinant netiesioginės tyčios valinį turinį (momentą), pažymėtina, kad kaltininkas, nors savo pavojingos veikos padarinių nesiekia ar net jų nenori, tačiau pavojingo elgesio nenutraukia, jo nekeičia. Kaltininkas nemąsto, kaip išvengti galimų pavojingų padarinių, todėl ir nėra kaltininko valinių pastangų išvengti padarinių. Jei kaltininkas vis dėlto tikisi, kad pavojingos jo veikos padarinių nebus, tai tokia viltis yra niekuo nepagrįsta arba remiasi tik abstrakčiais, subjektyviais, atsitiktiniais dalykais: sėkme, palankiu likimu, prietaisais ir pan. Tokia kaltininko intelektinė valinė veikla iš esmės rodo jo abejingumą galimiems savo pavojingos veikos padariniams ir yra vienas esminių požymių netiesioginę tyčią atribojant nuo nusikalstamo pasitikėjimo.

Taigi, esant netiesioginei tyčiai, kaltininkas suvokia pavojingą nusikalstamos veikos pobūdį, taip pat tai, kad pavojingi jo veikos padariniai yra labai tikėtini ar net neišvengiami, ir nors tokių padarinių nesiekia ir jų nenori, neatsisako bei nekeičia savo pavojingo elgesio. Kaltininkas nesitiki išvengti savo veikos padarinių (arba realios jų atsiradimo grėsmės), o jeigu ir tikisi, tai remdamasis tik subjektyviais ir atsitiktiniais dalykais: sėkme, likimu ir pan. Tai vertintina kaip abejingumas kitų asmenų interesams, galimiems padariniams⁴.

⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 22 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-498-746/2015.

Baudžiamosios teisės moksle galima rasti ir kitą nuomonę, pagal kurią nusikalstamosiose veikose gyvybei abejingumas padariniams negali būti netiesioginės tyčios požymiu. Pavyzdžiui, teigiama, kad sunku įsivaizduoti, jog asmuo, suprasdamas, kad savo veika kėsina į kito žmogaus gyvybę, ir numatydamas, jog savo veika gali ją atimti, gali nenorėti nukentėjusiojo mirties; kaltininkas, sudavęs nukentėjusiajam smūgį peiliu į krūtinės sritį ir palikęs jį gausiai kraujuojantį, suvokia, kad jis gali mirti. Tuo remiantis sprendžiama, kad, esant tokioms aplinkybėms, kaltininkas negali būti abejingas galintiems kilti padariniams ir jų nenorėti, nes jau vien pasirinktas veikimo būdas leidžia manyti, kad kaltininkas siekė nukentėjusiojo mirties ar bent sunkaus sveikatos sutrikdymo. Kartu daroma išvada, kad tokiu atveju galime kalbėti apie tiesioginę neapibrėžtą tyčią, kai kaltininkas savo sąmonėje nedetalizuoja galinčių kilti padarinių, o ne apie abejingumą padariniams. Šios nuomonės šalininkai apskritai netiesioginės tyčios rūšį laiko vien tik BK formuluote, sunkiai pritaikomą praktikoje⁵.

Tokia pozicija yra diskutuotina. Visų pirma BK nėra atskirai išskirta tiesioginė neapibrėžta tyčia, o pagal tai, kaip jos samprata formuluojama baudžiamosios teisės doktrinoje, šios tiesioginės tyčios rūšies iš esmės negalima atskirti nuo BK suformuluotos netiesioginės tyčios rūšies. Antra, kaip matyti iš teismų praktikos, jau paminėti netiesioginės tyčios požymiai tam tikrais atvejais įgalina teismus teisingai pritaikyti baudžiamąjį įstatymą nusprendžiant, kad, sukeldamas kito žmogaus mirtį, kaltininkas veikė ne neatsargiai, o tyčia. Tai tapo itin aktualu baudžiamosiose bylose, kuriose nukentėjusiojo mirties priežastimi tapo kaltininko smūgis (keli smūgiai) ranka arba koja į nukentėjusiojo gyvybiškai svarbius organus. Teisingas takoskyros tarp veikos, padarytos esant nusikalstamam pasitikėjimui, ir veikos, padarytos netiesiogine tyčia, nustatymas tampa vis aktualesnis ir kelių eismo taisyklių pažeidimo, sukėlusio nukentėjusiojo mirtį, baudžiamosiose bylose, kai reikia nuspręsti, pagal kurį BK straipsnį – numatantį baudžiamąją atsakomybę už neatsargų gyvybės atėmimą (BK 281 straipsnis) ar tyčinį gyvybės atėmimą, t. y. nužudymą, turi būti kvalifikuojama kaltininko veika. Taigi toliau remdamiesi kasacinio teismo praktika, aptarsime nusikalstamo pasitikėjimo požymius ir šios kaltės rūšies skirtumus nuo netiesioginės tyčios. Toks aptarimas leis geriau suprasti LAT praktiką tokio pobūdžio bylose.

Nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas yra padarytas dėl nusikalstamo pasitikėjimo, jeigu jį padaręs asmuo numatė, kad dėl jo veikimo ar neveikimo gali atsirasti BK numatytų padarinių, bet lengvabūdiškai tikėjosi jų išvengti (BK 16 straipsnio 2 dalis).

Intelektinė kaltininko veikla nusikalstamo pasitikėjimo situacijose baudžiamajame įstatyme, skirtingai nuo netiesioginės tyčios, apibūdinama tik psichiniu kaltininko santykiu su galimais savo pavojingos veikos padariniais.

Nors įstatyme, apibūdinant nusikalstamą pasitikėjimą, psichinis kaltininko santykis su daroma veika nėra atskleistas, tačiau iš teismų praktikos baudžiamosiose bylose matyti, jog kaltininkas suvokia, kad veikia rizikingai, nes paprastai pažeidžia kokias nors taisykles, instrukcijas ir pan., kurių privalo laikytis, ir kartu numato tokią abstrakčią savo elgesio pavojingų padarinių atsiradimo galimybę. Tai suvokdamas kaltininkas vertina savo veikimo (neveikimo) pavojingumą, supranta, kad toks jo elgesys apskritai gali sukelti BK numatytų padarinių, tačiau kartu mano (yra įsitikinęs), jog egzistuoja aplinkybės, kurios jo sukurtoje pavojingoje, rizikingoje situacijoje neleis kilti žalingiems padariniams. Tokios aplinkybės, kaltininko nuomone, gali būti jo paties asmeninės savybės (patirtis, meistriškumas, jėga ir pan.), kitų įvykyje dalyvaujančių

⁵ Eglė Riaubaitė. Tyčinės ir neatsargios kaltės atribojimas nusikaltimuose žmogaus gyvybei ir sveikatai. Jurisprudencija. Mokslo darbai. 2008-11 (113), p. 93.

(galinčių dalyvauti) asmenų žinomas, prognozuojamas, atsargus ir pan. elgesys; situacijos, kurioje kaltininkas veikia, ypatumai (geras matomumas, kokybiška kelio danga, nuspėjamas kitų asmenų elgesys ir pan.); kaltininko naudojamų įrankių, priemonių kokybė, patikimumas ir pan. Atskirais atvejais, kaltininko įsitikinimu, aplinkybių, padėsiančių išvengti pavojingų padarinių, gali būti ne viena, o kelios, bet kiekviena iš jų yra konkrečiai suvokiama kaip reali ir galinti užkirsti kelią padariniams atsirasti. Taigi nusikalstamo pasitikėjimo atveju kaltininko valia nukreipta tam, kad nebūtų dėl jo veikos pavojingų padarinių. Jis ne šiaip tikisi sėkmės, kad galbūt padariniai dėl jo veikos nekils, bet ir vertina savo veikimo (neveikimo) pobūdį, situaciją, kurioje daroma veika, ir yra įsitikinęs, jog egzistuoja konkrečios aplinkybės (aplinkybė), kurios būtent jo sukurtoje situacijoje užkirs kelią pavojingiems padariniams. Kaltininko įsitikinimas, kad jo veika, esant tokioms aplinkybėms, nesukels pavojingų padarinių, nulemia jo sprendimą vykdyti veiką. Tačiau kaltininkas aplinkybes, jo nuomone, neleidžiančias kilti pavojingiems padariniams, įvertina neteisingai, lengvabūdiškai ar pervertina, nes jos neužkerta kelio pavojingiems padariniams. Vadinasi, esant nusikalstamam pasitikėjimui, kaltininkas savo veikos pavojingumą suvokia abstrakčiai, t. y. veika, jo vertinimu, kitomis aplinkybėmis galėtų būti laikoma pavojinga, tačiau šiuo konkrečiu atveju manoma, kad padariniai nekils.

Lengvabūdiškas tikėjimasis išvengti padarinių reiškia, kad kaltininkas, remdamasis konkrečiomis aplinkybėmis, nepagrįstai mano, kad pavojingų padarinių neatsiras. Kaltininkas pervertina numatomų aplinkybių įtaką priežastingumo grandinėje ir neteikia reikšmės aplinkybėms, kurios iš tikrųjų gali turėti įtakos padariniams atsirasti. Pažymėtina ir tai, kad aplinkybių, kuriomis remdamasis kaltininkas tikisi išvengti nusikalstamų padarinių, pobūdis turi esminę reikšmę vertinant, ar veika padaryta nusikalstamai pasitikint ar netiesiogine tyčia. Jeigu kaltininkas tikisi išvengti padarinių remdamasis sėkme, likimu, nuojauta, prietaisais ir pan. – tai netiesioginės tyčios požymis. Jeigu kaltininkas tikisi išvengti padarinių ir pasikliauja savo ar kitų asmenų savybėmis, žmogaus sukurtų objektų ar gamtos jėgų veikimu bei kitomis realiai egzistuojančiomis objektyviomis aplinkybėmis – tai nusikalstamo pasitikėjimo požymis.⁶

Būtent minėtos nuostatos dėl netiesioginės tyčios ir nusikalstamo pasitikėjimo sampratos, šių kaltės rūšių skirtumų buvo itin reikšmingos vienoje LAT nagrinėtoje baudžiamojoje byloje sprendžiant, ar kelių eismo saugumo taisyklių pažeidimas, sukėlęs nukentėjusiojo mirtį, turėtų būti kvalifikuojamas kaip neatsargus gyvybės atėmimas pagal BK 281 straipsnį ar kaip nužudymas pagal BK 129 straipsnį.

Šioje byloje kaltininkas M. Š. buvo nuteistas už tai, kad Utenos m. būdamas apsvaigęs nuo alkoholio (nustatytas 2,02 promilės girtumas), vairuodamas automobilį „Audi A6 Avant“, pažeidė tam tikrus Kelių eismo taisyklių punktų reikalavimus, dėl to įvyko eismo įvykis. Jo metu žuvo trys žmonės, o dviem buvo nesunkiai sutrikdyta sveikata. Pažymėtina, kad pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai skirtingai kvalifikavo M. Š. veiką: pirmosios instancijos teismas kaltininką nuteisė pagal BK 129 straipsnį už nužudymą, padarytą netiesiogine tyčia, o apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad kaltininkas veikė neatsargiai, pakeitė pirmosios instancijos teismo nuosprendį ir M. Š. nuteisė pagal BK 281 straipsnį.

Nagrinėjamoje baudžiamojoje byloje buvo nustatyta, kad nuteistasis M. Š., būdamas apsvaigęs nuo alkoholio (2,02 promilės) ir vairuodamas automobilį Utenos m., nepakluso policijos reikalavimams sustoti ir, siekdamas išvengti sulaikymo už padarytą KET pažeidimą, padidino greitį. M. Š. visą kelią nuo tada, kai buvo stabdomas policijos pareigūnų, iki eismo

⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-498-746/2015.

įvykio vietos, esant intensyviai eismui, būdamas apsvaigęs nuo alkoholio (2,02 promilės), važiavo beveik tris kartus viršijančiu maksimalų leistiną 50 km/h greitį, greičiu; važiuodamas per sankryžą iš šalutinės gatvės ir esant jam eismą draudžiančiam šviesoforo signalui, nemažino greičio; dėl važiavimo greičio ir dėl prie pat sankryžų stovinių pastatų ribojamo matomumo nebuvo galimybės laiku pamatyti kitų eismo dalyvių ir pasikliauti jų veiksmais. LAT konstatavo, kad nuteistasis M. Š. tokia savo nusikalstama veika iš esmės nepaliko galimybių įvažiuojantiems į jo kertamas sankryžas išvengti eismo įvykio ir sunkių jo padarinių.

Atsižvelgdamas į minėtas aplinkybes, LAT nusprendė, kad nuteistojo M. Š. daromos nusikalstamos veikos atveju nebuvo aplinkybių, kurias nuteistasis galėjo suvokti kaip objektyviai egzistuojančias ir šalinančias galimybes atsirasti jo veikos padariniams. Kita vertus, buvo pažymėta, kad nėra ir pagrindo išvadai, jog kaltininkas tikėjosi išvengti savo pavojingos veikos padarinių. Siekdamas išvengti sulaikymo ir girtumo nustatymo, nuteistasis M. Š. iš esmės buvo abejingas savo veikos padariniams, nes neatsisakė (nekeitė) pavojingo savo elgesio. Pagal baudžiamąjį įstatymą tai, kaip minėta šioje nutartyje, yra vienas iš netiesioginės tyčios požymių. Taip pat LAT nenustatė objektyvių priežasčių, dėl kurių nuteistasis galėjo nesuprasti, kad neišvengiamai sukels pavojų kertama gatve judantiems ir pirmumo teisę pervažiuoti sankryžas turintiems kitiems eismo dalyviams.

Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus, LAT konstatavo, kad M. Š. nusikalstamą veiką padarė netiesiogine tyčia, nes baudžiamojoje byloje nustatytos aplinkybės nekelia abejonių, kad jis suvokė pavojingą savo nusikalstamos veikos pobūdį, numatė, kad dėl jo veikos gali atsirasti BK numatytų padarinių, ir nors jų nenorėjo, sąmoningai leido jiems atsirasti. Todėl buvo panaikintas apeliacinės instancijos teismo nuosprendis ir paliktas galioti pirmosios instancijos teismo sprendimas.

Kartu buvo atkreiptas dėmesys ir į tai, kad vien tas faktas, jog kaltininkas vairavo transporto priemonę būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, savaime nereiškia, kad tokia kaltininko būseną yra pagrindinė sunkių padarinių priežastis, kad tai suponuoja tyčinę kaltės formą ir pan. Kaip ir kiekvienoje baudžiamojoje byloje, taip ir bylose dėl KET pažeidimų, sukėlusių BK numatytų sunkių padarinių, turi būti įrodomas bei konstatuojamas kiekvienas atitinkamos nusikalstamos veikos sudėties požymis ir visų sudėties požymių visuma; nustatant subjektyviuosius sudėties požymius, turi būti nurodyta ne tik kaltės forma, rūšis, bet ir atskleidžiamas šių subjektyviųjų požymių ir motyvo bei tikslo turinys. Tai gali būti padaryta tiriant bei vertinant ne tik kaltininko parodymus, prisipažinimą, bet ir išorinius (objektyviuosius) nusikalstamos veikos požymius⁷.

Teismų praktikoje ilgą laiką nevienareikšmiškai buvo sprendžiamas veikos kvalifikavimo klausimas, kai nukentėjusysis miršta nuo padarinių, sukeltų dėl jam suduoto vieno smūgio ranka (koja) į gyvybiškai svarbų organą, pvz., veidą. Antai vyravo dvi pagrindinės pozicijos šiuo klausimu. Vienų teisininkų nuomone, tokia veika paprastai turėtų būti laikoma tyčiniu gyvybės atėmimu esant netiesioginei tyčiai ir kvalifikuojama kaip nužudymas pagal atitinkamą BK 129 straipsnio dalį. Pagal kitą poziciją, tokia veika paprastai turi būti kvalifikuojama kaip tyčinio sunkaus sveikatos sutrikdymo (BK 135 straipsnis) ir neatsargaus gyvybės atėmimo (BK 132 straipsnis) sutaptis. Grindžiant pastarąją poziciją, buvo teigiama, kad pagal gyvenimo patirtį paprastai vieno smūgio ranka sudavimas į veido sritį suaugusiam normalaus išsivystymo žmogui

⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-498-746/2015.

nesukelia gyvybės praradimo, o paprastai sukelia skirtingo laipsnio sveikatos sutrikdymų.⁸ Šios dvi pozicijos buvo atspindėtos ir LAT praktikoje, kai buvo išspręstas šis nusikalstamų veikų kvalifikavimo klausimas. Viena pozicija buvo grindžiama LAT plenarinės sesijos nutarties, o kita buvo išreikšta teisėjo atskirojoje nuomonėje dėl LAT plenarinės sesijos nutarties.

Bylos fabula buvo tokia: G. V. tarpusavio konflikto metu tyčia sudavė ranka ne mažiau kaip vieną smūgį L. E. į kairę akį, ir nuo galvos rotacinio judesio, kuris įvyko dėl šio smūgio, plyšus dešiniojo smegenų pusrutulio žievės kraujagyslei ir dėl to kraujui išsiliejus po kietuoju galvos smegenų dangalu, L. E. ligoninėje mirė.

Pirmosios instancijos teismas šią G. V. veiką kvalifikavo pagal BK 135 straipsnio 1 dalį ir 132 straipsnio 1 dalį. Teismas konstatavo, kad byloje nėra duomenų, jog G. V. ketino nužudyti L. E., ir nors L. E. mirties priežastis buvo G. V. suduotas smūgis jai į kairę akį, tačiau kilęs šios veikos padarinys buvo atsitiktinis.

Apeliacinės instancijos teismas šią G. V. veiką kvalifikavo pagal BK 129 straipsnio 1 dalį ir sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada dėl L. E. mirties priežasties, tačiau konstatavo, kad G. V. L. E. nužudė netiesiogine tyčia.

LAT plenarinė sesija paliko apeliacinės instancijos teismo sprendimą. Kasacinės instancijos teismas konstatavo, kad Baudžiamoji atsakomybė pagal BK 129 straipsnį kyla tuo atveju, kai tarp kaltininko veiksmų ir padarinių yra būtinas priežastinis ryšys, kai iš jo išsivystantys padariniai yra dėsningi ir iš anksto numatomi. L. E. mirė nuo kraujo išsiliejimo po kietuoju galvos smegenų dangalu, tai komplikavosi galvos smegenų suspaudimu, pabrinkimu ir ilgalaikė koma, galvos smegenų dangalų ir plaučių uždegimu. Tarp G. V. veiksmų – smūgio L. E. į gyvybiškai pavojingą kūno vietą – galvą – ir padarinių – mirties – yra tiesioginis priežastinis ryšys. Teismas pabrėžė, kad tokie padariniai buvo tyčinio pakankamai stipraus smūgio pasekmė, šie padariniai yra dėsningi, tarp veiksmų suduodant smūgį ir atsiradusių žalingų padarinių nebuvo įsiterpęs joks kitas veiksnys, kuris būtų turėjęs įtakos L. E. mirčiai.

Šiame kontekste pažymėtina, kad teismų praktikoje yra suformuota nuostata, kad kai nukentėjusiojo mirties priežastis buvo kaltininko padarytas sveikatos sutrikdymas, tai atsakomybė už žmogaus gyvybės atėmimą atsiranda neatsižvelgiant į tai, ar nukentėjusysis mirė tuoj po padarytos veikos ar praėjus kuriam laikui; taip pat neatsižvelgiant į tai, ar jis buvo netinkamai gydomas, ar netinkamai diagnozuoti jo sužalojimai, ir kad, nesant šių aplinkybių, mirties galbūt buvo galima išvengti⁹.

Šioje LAT nutartyje buvo suformuluota ir dar viena kvalifikavimo taisyklė, pagal kurią kaltininko veika yra kvalifikuojama ne pagal tarpinius, bet pagal galutinius padarinius. Antai LAT pažymėjo, kad L. E. ir sunkų sveikatos sutrikdymą, ir mirtį sukėlė vienas tiesioginis G. V. smūgis į galvą, o sunkus sveikatos sutrikdymas buvo tik tarpinis smūgio padarinys. Tokiu atveju kaltininko veika, atsižvelgiant į kaltės formą, turi būti kvalifikuojama kaip tyčinis nužudymas ar neatsargus gyvybės atėmimas. Pasak LAT, asmuo, numatydamas, kad jo veikos padariniai gali būti sunkus suluošinimas – sužalojimas arba jo sukeltos komplikacijos ir jų pasekmės – ir siekdamas ar sąmoningai leisdamas tokiems padariniams atsirasti, supranta savo veikos pavojingumą kito žmogaus gyvybei, numato, kad nukentėjusysis nuo padaryto sužalojimo gali

⁸ Vytautas Piesliakas. Kaltė turinio nustatymo problemos bylose dėl nusikaltimų žmogaus gyvybei ir sveikatai. Socialinių mokslų studijos, 2009, 4 (4), p. 18.

⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-621/2007, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-281/2008, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. vasario 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-27/2009.

mirti. G. V., numatydamas, kad nukentėjusiajai gali sukelti sunkų gyvybei pavojingą sveikatos sutrikdymą, tuo pat metu numatė ir galimybę, kad nukentėjusiajai bus atimta gyvybė. Smogdamas nukentėjusiajai į galvą, G. V. suvokė, kad kelia pavojų nukentėjusiosios gyvybei, numatė, kad gali jai atimti gyvybę, ir nors ir nenorėjo atimti gyvybės, tačiau sąmoningai leido tokiems padariniams atsirasti¹⁰.

LAT teisėjas, nesutikdamas su tokia plenarinės sesijos pozicija, parašė atskirąją nuomonę palaikydamas pirmosios instancijos teismo sprendimą. Atskirojoje nuomonėje buvo konstatuota, kad tyčia nužudyti reikalauja nustatyti, kad kaltininkas numatė, kad savo veiksmais gali atimti gyvybę nukentėjusiajam, kad tyčinė kaltė reikalauja gana didelio padarinių numatymo laipsnio, t. y. jie numatomi kaip neišvengiami ar labai tikėtini, ir mažas padarinių tikėtinumai, vertinant tai kartu su kitomis bylos aplinkybėmis, kelia abejonių dėl tyčios nužudyti ir turi būti rimtų motyvų dėl tokios išvados. Pasak teisėjo, apeliacinės instancijos teismas neanalizavo Vilniaus apygardos teismo įvertintos situacijos, kad G. V. nesuvokė, jog smūgis kelia grėsmę gyvybei, ir nenumatė tokių padarinių, todėl laiku nesistengė suteikti pagalbos, nes dėl alkoholio vartojimo tokia situacija su nukentėjusiaja kilo ne pirmą kartą. Teisėjo nuomone, tikėtina, kad, žinodamas jos polinkius ir turėdamas patirties, jis neįvertino realios nukentėjusiosios būklės, nepagalvojo, kad tokios pagalbos reikia. Pagaliau byloje nustatyta, kad pamatęs, jog nukentėjusioji yra sunkios būklės, jis tokią pagalbą suteikė. Taigi atskirojoje nuomonėje buvo konstatuota, kad bylos duomenys, įskaitant ir kaltininko elgesį po nusikaltimo padarymo, kaip tik patvirtina Vilniaus apygardos teismo išvadą, kad kaltininko tyčia apėmė supratimą, jog smūgis pavojingas sveikatai ir blogiausiu atveju sukels sveikatos sutrikdymą, ir nesupratimą, kad smūgis gali sukelti nukentėjusiosios mirtį.

Šiame kontekste galima būtų paminėti dar vieną bylą, kurioje teismai irgi nevienareikšmiškai sprendė, kurį BK straipsnį taikyti kaltininkui, atėmusiam kitam žmogui gyvybę. Teismai skirtingai traktavo tai, kokia kaltės rūšis – netiesioginė tyčia ar nusikalstamas nerūpestingumas – yra kaltininko veiksmuose.

Šioje byloje K. K. restorano patalpose iš pykčio tyčia vieną kartą kumščiu smogė į kairę veido pusę nukentėjusiajam I. P., nuo to šis parkrito, atsitrenkė pakaušiu į grindis ir nuo gautų sužalojimų parkritus mirė.

Nagrinėjamoje byloje pirmosios instancijos teismas, nuteisdamas K. K. už gyvybės I. P. atėmimą pagal BK 129 straipsnio 1 dalį, pripažino, kad kaltininkas veikė esant netiesioginei tyčiai, o apeliacinės instancijos teismas, nuteisdamas K. K., laikė, kad jis veikė esant nusikalstamam nerūpestingumui. Taigi esminis klausimas, į kurį reikėjo atsakyti sprendžiant dėl K. K. padarytos veikos kvalifikavimo: kokia kaltės forma veikė kaltininkas atimdamas I. P. gyvybę – netiesiogine tyčia ar esant nusikalstamam nerūpestingumui.

LAT išplėstinė septynių teisėjų kolegija, pripažinusi, kad kaltininkas veikė netiesiogine tyčia, panaikino apeliacinės instancijos teismo nuosprendį ir paliko galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą.

Kartu atkreiptinas dėmesys į tai, kad teismų praktikoje kaltės turinys atskleidžiamas ne vien tik paties kaltininko prisipažinimu padarius nusikalstamą veiką, išaiškinimu, kaip jis suvokė ir įvertino savo daromų veiksmų ar neveikimo pobūdį, padarinius, kokios paskatos nulėmė nusikalstamos veikos padarymą ir kokių padarinių šia veika buvo siekiama. Kaltės forma, rūšis, jos turinys – subjektyvieji (vidiniai psichiniai) nusikalstamos veikos požymiai, be nurodytų

¹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-247/2009.

aplinkybių, nustatomi tiriant, įvertinant ir išorinius (objektyvius) nusikalstamos veikos požymius: atliktus veiksmus, jų pobūdį, intensyvumą, būdą, situaciją, kuriai esant šie veiksmai buvo padaryti, ir pan. Taigi apie kaltę – psichinį kaltininko santykį su veika bei jos padariniais – gali būti sprendžiama ir pagal kaltininko elgesį¹¹.

Ir nors minėtoje byloje nustatyta, kad po smūgio kaltininkas bandė gaivinti nukentėjusį, o atvykus medikams, jiems pranešė apie įvykio aplinkybes, LAT sprendimui dėl tyčinio kaltininko veikos pobūdžio esminės reikšmės turėjo kitos veikos padarymo aplinkybės. Kasacinis teismas konstatavo, kad smūgis buvo apgalvotas ir kryptingas kaltininko veiksmas smūgiuojant nukentėjusiajam į galvą. Šis smūgis buvo gana stiprus ir nukentėjusiajam netikėtas. Pasak kasacinio teismo, teismų praktikoje laikomasi nuomonės, kad galva yra gyvybei svarbi ir labiausiai pažeidžiama žmogaus kūno dalis, todėl normalaus protinio išsivystymo žmogus negali nesuvokti, jog, suduodamas smūgį kitam žmogui į galvą, daro veiką, keliančią pavojų kito žmogaus sveikatai ir gyvybei. Tai suvokdamas, kaltininkas numato, kad nuo tokio smūgio nukentėjusiajam gali būti padaryta sveikatos sužalojimų, tarp jų ir tokių, dėl kurių jis gali mirti. Spręsdamas dėl to, kokia kaltės forma K. K. atėmė gyvybę nukentėjusiam, buvo paminėta ir tai, kad kaltininkas tam tikrą laiką užsiiminėjo viena iš kovinio sporto šakų – Muay Thai – tailandiečių boksu. Atsižvelgdamas į nurodytas aplinkybes, LAT padarė išvadą, kad K. K., tyčia suduodamas vieną smūgį nukentėjusiajam į galvą, suvokė, jog kelia pavojų nukentėjusio gyvybei, numatė, kad jis gali patirti mirtiną sužalojimą, ir nors nenorėjo tokių padarinių (atimti gyvybės), tačiau sąmoningai leido jiems atsirasti (netiesioginė tyčia – BK 15 straipsnio 3 dalis). Ir priešingai, LAT nuomone, minėtos aplinkybės negali būti vertinamos kaip reiškančios tai, kad K. K. tyčia suduodamas vieną smūgį nukentėjusiajam į galvą nenumatė, nesuprato, kad jo veika gali atimti gyvybę kitam žmogui¹².

NEATSARGAUS GYVYBĖS ATĖMIMO ATRIBOJIMAS NUO NELAIMINGO ATSITIKIMO (KAZUSO)

Teismų praktikoje taip pat kyla nemažai problemų, kai neatsargų gyvybės atėmimą, kaip nusikaltimą, reikia atriboti nuo nelaimingo atsitikimo (kazuso). Šiuo atveju paprastai teismai turi apsispręsti, ar kaltininko veika yra padaryta esant nusikalstamam nerūpestingumui, ar apskritai asmuo nėra padaręs nusikalstamos veikos.

Teismų praktikoje pripažįstama, kad neatsargus gyvybės atėmimas dėl nusikalstamo nerūpestingumo yra tada, kai kaltininkas nenumatė, kad jo veika gali atimti gyvybę kitam žmogui, tačiau pagal veikos aplinkybes ir savo asmenines savybes turėjo ir galėjo tai numatyti. Esant nusikalstamam nerūpestingumui, kaltininkas nesupranta, kad darydamas veiką kelia pavojų kito žmogaus gyvybei. Turėjimas numatyti padarinius yra objektyvus nusikalstamo nerūpestingumo kriterijus, kuris nustato pareigos būti atsargiam, darant atitinkamas veikas, buvimą. Tokia pareiga gali išplaukti iš įstatymo, tarnybos pareigų, profesijos, ankstesnės veiklos, gyvenimo patirties ir

¹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-27-746/2015.

¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. lapkričio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-193-895/2016.

pan. Galėjimas numatyti padarinius yra subjektyvus nusikalstamo nerūpestingumo kriterijus, kuris nustato asmens, turinčio atitinkamą pareigą, realią galimybę konkrečioje situacijoje suprasti daromos veikos pavojingumą ir numatyti kito žmogaus gyvybės atėmimą kaip jo veikos padarinius. Apie tai teismas sprendžia įvertinęs kaltininko asmenines savybes: patirtį, kompetenciją, išsilavinimą, sveikatos būklę ir pan.¹³

Taigi, nors teoriškai nusikalstamo nerūpestingumo požymiai lyg ir pakankamai aiškūs, tačiau teismų praktikoje susiduriama su sunkumais, kai reikia nuspręsti, ar asmuo, nors ir nenumatė, tačiau, ar pagal veikos aplinkybes ir savo asmenines savybes turėjo ir galėjo numatyti, kad jo veika kitam žmogui gali atimti gyvybę.

Antai vienoje iš baudžiamųjų bylų T. L. pirmosios instancijos teismo nuosprendžiu buvo nuteistas pagal BK 132 straipsnio 1 dalį (neatsargus gyvybės atėmimas) už tai, kad T. L. jam priklausančiame automobilyje „Ford Fiesta“ davė V. K. suvartoti narkotinės medžiagos – 3 vnt. „Ekstazi“ tablečių; tai sukėlė ūmų V. K. apsinuodijimą narkotinėmis medžiagomis ir nuo to šis mirė. Apeliacinės instancijos teismas T. L. dėl neatsargaus gyvybės atėmimo išteisino.

LAT, palikdamas apeliacinės instancijos teismo sprendimą dėl išteisinimo pagal BK 132 straipsnio 1 dalį, konstatavo, kad jeigu asmuo parduoda ar kitaip platina narkotines ar psichotropines medžiagas, o kitas asmuo savo noru nusprendžia jų įsigyti ir pats jų atitinkamą dozę suvartoja (išgeria, susileidžia ir pan.), bet vėliau dėl šių medžiagų sukeltų komplikacijų jam sutrinka sveikata ir jis miršta, vien tik jų pardavimo ar platinimo kitu būdu fakto, neatsižvelgiant į kitas bylos aplinkybes, nepakanka, kad toks platinimo visais atvejais būtų pripažįstamas atsakingu už kilusius padarinius, t. y. pripažintas kaltu padaręs ne tik BK 260 straipsnyje, bet ir BK 132 straipsnyje numatytą nusikaltimą – neatsargų gyvybės atėmimą kitam žmogui. Kasacinės instancijos teismas pripažino pagrįstais apeliacinės instancijos teismo motyvus, kad V. K. mirties priežastis (apsinuodijimas narkotinėmis medžiagomis) buvo ne M. B. padaryta nusikalstama veika – narkotinių medžiagų platinimas, o paties V. K. veiksmai – savo apsisprendimu ir valia trijų „Ekstazi“ tablečių suvartojimas. Kartu akcentuota, kad jeigu kaltininkas būtų lenkęs nukentėjusįjį vartoti narkotines ar psichotropines medžiagas, šias medžiagas jam dar ir pardavęs ar kitaip platinęs, ir nukentėjusiajam, pavartojusiam šias medžiagas, būtų sutrikusi sveikata ar jis būtų miręs, kaltininko veiksmai, atsižvelgiant į byloje nustatytas aplinkybes, galėjo būti kvalifikuojami kaip nusikaltimų – narkotinių ar psichotropinių medžiagų platinimo, lenkimo jas vartoti ir atitinkamos, pagal kilusius padarinius, neatsargios veikos (nenustačius tyčios) žmogaus gyvybei ar sveikatai – sutaptis. Tačiau šioje byloje nebuvo nustatytas minėtų medžiagų pardavimo ar lenkimo jas vartoti faktas¹⁴.

Kitoje baudžiamojoje byloje buvo sprendžiamas klausimas, ar kavinės apsaugos darbuotojai, išvedę iš kavinės nuo alkoholio apsvaigusį lankytoją ir palikę jį sėdėti ant suoliuko, turi atsakyti už neatsargų gyvybės atėmimą, kadangi šis lankytojas, paliktas ant suoliuko, užspringo savo skrandžio turiniu ir mirė. Šioje byloje pripažinus, kad apsaugos darbuotojų veikoje nėra nusikaltimo, numatyto BK 132 straipsnyje požymių, konstatuota, kad priežastinio ryšio – būtino šios nusikalstamos veikos požymio tarp R. V. ir A. T. veikslių – išvedimo iš kavinės patalpos – ir kilusių padarinių, t. y. T. K. mirties, nėra. T. K. mirties priežastis pagal nustatytas bylos aplinkybes buvo mechaninis uždusimas užspringus savo skrandžio turiniu, o ne

¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. lapkričio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-193-895/2016.

¹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. birželio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-47/2011.

įvykęs kūno atšalimas dėl lauke esančios žemos temperatūros. Būtent teismai pripažino, kad nukentėjusiojo užspringimas su apsaugos darbuotojų veiksmais neturi tiesioginio priežastinio ryšio¹⁵.

Teismų praktikoje kilo ir kyla nemažai problemų dėl BK 132 straipsnio 3 dalies, kurioje nustatyta baudžiamoji atsakomybė tam, kas neatsargiai atėmė gyvybę kitam asmeniui, pažeisdamas teisės aktų nustatytas specialias elgesio saugumo taisykles, taikymo.

BK 132 straipsnio 3 dalyje numatyta nusikaltimo sudėtis yra materialinė, kvalifikuojant veiką pagal šią dalį, būtina nustatyti pačią veiką, jos padarinius ir priežastinį ryšį tarp jų. Pripažįstant asmenį kaltu dėl šio nusikaltimo, nepakanka konstatuoti, kad jis pažeidė tam tikro norminio akto reikalavimą arba bendrojo pobūdžio pareigą rūpintis kitų asmenų saugumu, bet būtina nustatyti, kokių konkrečiai neteisėtų veikimų ar neveikimų jis sukėlė kitam asmeniui mirtį (atėmė gyvybę) ir kad būtent šis veikimas ar neveikimas buvo mirties priežastis¹⁶. (Būtinasis subjektyvusis sudėties požymis – kaltė, neatsargumas (nusikalstamas nerūpestingumas ar nusikalstamas pasitikėjimas).

Pagal teismų praktiką specialių elgesio saugumo taisyklių ribos priklauso nuo konkrečios kilusios situacijos. Asmuo, įgyvendindamas savo teises, turi nepažeisti kitų asmenų teisių ir laisvių – tai iš Konstitucijos (28 straipsnis) kylanti nuostata. Iš požiūrio į teisę kaip subjektyvinių teisių ir pareigų vienovę kyla asmens teisių santykinumas. Specialios elgesio saugumo taisyklės gali būti nustatytos tiek įstatymais, tiek įstatymų įgyvendinamaisiais ar vietinio (lokalinio) pobūdžio teisės aktais. Siekiant atskleisti BK 132 straipsnio 3 dalyje numatytą veiką, reikia išanalizuoti teisinio reguliavimo, susijusio su tam tikro pobūdžio veikimo galimybėmis, kontekstą. Tik tokiu atveju būtų aišku, kokie draudimai ir įpareigojimai asmeniui yra numatyti konkrečioje jo veiklos srityje ir kokios teisėtos veikos apimtys bet kuris asmuo iš jo gali pagrįstai tikėtis.

Antai vienoje iš baudžiamųjų bylų buvo sprendžiamas R. B. kaltumo pagal BK 132 straipsnio 3 dalį klausimas, nes R. B., būdamas instruktoriumi, organizuodamas ir vadovaudamas pavojingiems nuotekų šulinio ir tranšėjos kasimo darbams, atliekamiems namo kieme, pažeidė teisės aktų numatytas specialias elgesio saugumo taisykles, dėl kurių nukentėjusysis asmuo mirė. Šioje byloje vienas teismas R. B. išteisino, o kitas pripažino kaltu pagal BK 132 straipsnio 3 dalį.

Šioje byloje LAT, pripažindamas R. B. kaltu pagal BK 132 straipsnio 3 dalį, konstatavo, jog R. B. žinojo, kad darbams vykdyti pasitelkia jaunos asmenis, kasimo darbuose dalyvauja ir J. M., tačiau nesidomėjo ir buvo visiškai abejingas dėl pavojingus darbus dirbančių asmenų amžiaus; nesiaiškino, ar samdomi asmenys dirba pagal individualios veiklos pažymėjimus arba verslo liudijimus, ar jaunuoliai tokius darbus atlikti moka, turi šulinio ir tranšėjos darbų kasimo patirties, išmano elementarius darbų saugos reikalavimus; pasitelktų darbus atlikti žmonių niekaip neinstruktavo. LAT pažymėjo, kad iš byloje nustatytų aplinkybių matyti, jog nuteistasis R. B. nenumatė, kad dėl jo neveikimo gali kilti pavojingų padarinių, tačiau pagal įvykio situaciją ir savo asmenines savybes, turimą darbo patirtį turėjo ir galėjo numatyti, kad, nesutvirtinus tranšėjos sienų ir joje dirbant, joje esantiems žmonėms tokių padarinių gali kilti. Atsakomybė už BK 132 straipsnio 3 dalyje numatytą nusikalstamą veiką kyla pagal realiai kilusius padarinius.

¹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-217-699/2015.

¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-148-303/2018.

Tuo remdamasis LAT padarė išvadą, kad R. B. nusikalstamą veiką, numatytą BK 132 straipsnio 3 dalyje, padarė dėl neatsargumo, pasireiškusio nusikalstamu nerūpestingumu¹⁷.

Kitoje byloje asmuo kasacinės instancijos teismo sprendimu nebuvo pripažintas kaltu pagal BK 132 straipsnio 3 dalį, nenustačius šios nusikalstamos veikos objektyviųjų ir subjektyviųjų požymių, nors apeliacinės instancijos teismas asmenį buvo pripažinęs kaltu dėl šios nusikalstamos veikos padarymo.

Šioje byloje apeliacinės instancijos teismas panaikino pirmosios instancijos teismo išteisinamąjį nuosprendį ir nuteisė V. R. pagal BK 132 straipsnio 3 dalį už tai, kad jis, būdamas lėtpjūvės naudotojas, nepaisydamas visuotinai pripažintų bendrųjų atsargumo taisyklių (nekreipdamas dėmesio į tai, kad lėtpjūvės teritorija neaptverta ir bet kuriuo metu į ją gali patekti pašalinių asmenų, nepakabinęs įspėjamųjų ženklų apie laikomą agresyvų šunį, taip nesilaikydamas atsargumo reikalavimų ir kt.), nenumatė, jog dėl jo nerūpestingos veikos gali mirti kitas žmogus, tačiau pagal buvusią situaciją privalėjo ir galėjo tai numatyti: S. B. priartėjus prie lėtpjūvės, prie kurios lauke buvo pririštas šuo, šis ją apkandžiojo ir taip padarė S. B. sunkų sveikatos sutrikdymą, dėl kurio S. B. mirė.

LAT, palikdamas galioti pirmosios instancijos išteisinamąjį nuosprendį, konstatavo, kad šioje byloje apeliacinės instancijos teismas neaiškiai ir nekonkrečiai nurodė V. R. veikos pasireiškimo būdą. Pasak teismo, visuotinai pripažintų saugumo taisyklių pažeidimas yra pernelyg deklaratyvus, nesuponuoja veikos apibrėžties BK 132 straipsnio 3 dalies prasme, nes ji reikalauja nurodyti konkrečias elgesio saugumo taisykles ir jų reikalavimų pažeidimus. Teismo nuomone, bendrą pareigą V. R. pagal įstatymo normas įvykdė: šuo neaptvertoje jo valdomoje lėtpjūvės teritorijoje buvo pririštas. Kartu buvo pažymėta, kad pririšto šuns laikymas neaptvertoje teritorijoje apskritai nereglamentuotas, o asmens teisėtas lūkestis yra žinoti, kokios tikslios jo elgesio teisėtumo ribos. LAT padarė išvadą, kad pagal BK 2 straipsnio 3 dalį asmuo atsako pagal baudžiamąjį įstatymą tik tuo atveju, jeigu jis yra kaltas padaręs nusikalstamą veiką ir tik jeigu veikos padarymo metu iš jo buvo galima reikalauti įstatymus atitinkančio elgesio, o V. R. veika pagal BK 132 straipsnio 3 dalį niekaip nepasireiškė¹⁸.

IŠVADOS

1. Pagrindinis kriterijus, kuriuo remiantis neatsargus gyvybės atėmimas atskiriamas nuo nužudymo – tai kaltės forma. Teismų praktikoje didesnių problemų atskiriant nužudymą nuo neatsargaus gyvybės atėmimo nekyla, kai sprendžiama, ar kaltininkas veikė tiesiogine tyčia, ar neatsargiai. Teismų praktikoje žymiai sudėtingesnės yra tokios situacijos, kai reikia nuspręsti, ar pagal teismų nustatytas aplinkybes kaltininkas, atimdamas kitam asmeniui gyvybę, veikė netiesiogine tyčia, ar tai buvo padaryta esant nusikalstamam pasitikėjimui.

¹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. liepos 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-181-489/2017.

¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 sausio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-5-942/2015.

2. Jeigu kaltininkas tikisi išvengti padarinių remdamasis sėkme, likimu, nuojauta, prietaisais ir pan. – tai netiesioginės tyčios požymis. Jeigu kaltininkas tikisi išvengti padarinių ir pasikliauja savo ar kitų asmenų savybėmis, žmogaus sukurtų objektų ar gamtos jėgų veikimu ir kitomis realiai egzistuojančiomis objektyviomis aplinkybėmis – tai nusikalstamo pasitikėjimo požymis.
3. Teismų praktikoje kaltės turinys atskleidžiamas ne vien tik paties kaltininko prisipažinimu padarius nusikalstamą veiką, išaiškinimu, bet ir tiriant, įvertinant išorinius (objektyvius) nusikalstamos veikos požymius: atliktus veiksmus, jų pobūdį, intensyvumą, būdą, situaciją, kuriai esant šie veiksmai buvo padaryti, ir pan.
4. Nusikalstamų veikų gyvybei ir sveikatai baudžiamosiose bylose kaltininko veika yra kvalifikuojama ne pagal tarpinius, bet pagal galutinius padarinius.
5. Pripažįstant asmenį kaltu dėl nusikaltimo, numatyto BK 132 straipsnio 3 dalies padarymo, nepakanka konstatuoti, kad jis pažeidė tam tikro norminio akto reikalavimą arba bendrojo pobūdžio pareigą rūpintis kitų asmenų saugumu, bet būtina nustatyti, kokių konkrečiai neteisėtu veikimu ar neveikimu jis sukėlė kitam asmeniui mirtį (atėmė gyvybę) ir kad būtent šis veikimas ar neveikimas buvo mirties priežastis.

ŠALTINIŲ SARAŠAS

Teisės aktai

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. birželio 18 d. nutarimas Nr. 46 „Dėl teismų praktikos nusikaltimų žmogaus gyvybei bylose“ (Teismų praktika Nr. 21).
2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741.
3. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.

Kiti šaltiniai

4. Baudžiamoji teisė: [vadovėlis studentams teisininkams, teisininkams, tardytojams, prokurorams, teisėjams]: specialioji dalis / [Armanas Abramavičius, Egidijus Bieliūnas, Anna Drakšienė, Juozas Nocius, Vladas Pavilionis, Jonas Prapiestis, Dainius Stasiulis, Gintaras Švedas; sudarytojas Vladas Pavilionis]: 2-asis papild. leid.: Vilnius: Eugrimas, 2001.
5. Eglė Riaubaitė. Tyčinės ir neatsargios kaltės atirbojimas nusikaltimuose žmogaus gyvybei ir sveikatai. Jurisprudencija. Mokslo darbai. 2008-11 (113), p. 91–99.
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. birželio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-47-/2011.

7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-217-699/2015.
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-498-746/2015.
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 sausio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-5-942/2015.
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. liepos 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-181-489/2017.
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-148-303/2018.
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-621/2007.
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-281/2008.
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-247/2009.
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. vasario 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-27/2009.
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-27-746/2015.
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. lapkričio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-193-895/2016.
18. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras, / [sudarytojas Jonas Prapiestis] Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004 [kn.] 2: Specialioji dalis (99–212 straipsniai) / [Armanas Abramavičius, Rita Aliukonienė, Agnė Baranskaitė et al.]. – Vilnius: Registrų centras, 2009. 576 p.
19. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. gruodžio 9 d. nutarimas. Valstybės žinios, 1998, Nr. 109-3004.
20. Vytautas Piesliakas. Kaltė turinio nustatymo problemos bylose dėl nusikaltimų žmogaus gyvybei ir sveikatai. Socialinių mokslų studijos, 2009, 4 (4), p. 7–24.

SUMMARY

QUALIFICATION OF NEGLIGENT HOMICIDE IN THE PRACTICE OF THE SUPREME COURT OF LITHUANIA

The article analyses some issues regarding the qualification of negligent deprivation of life pertaining to the distinction of negligent deprivation of life from murder and accident. In both criminal law science and case law there is no unanimous opinion about the distinction between negligent deprivation of life (as a crime) and an accident (Latin: casus). In court practice a number of problems arise when negligent deprivation of life must be distinguished from intentional deprivation of life, i.e. murder. The case law is also changing in this regard. For a

long time, the violation of road traffic regulations that have caused the victim's death, irrespective of the nature of the violation of the regulations, was regarded as negligent deprivation of life and a special article of criminal law providing for criminal liability for violation of road traffic regulations was applied. Recently this view is undergoing a change and in those cases where a victim dies due to grossly violent intentional breach of road traffic regulations in judicial practice are being classified as murder.

In this study authors examine the most relevant case law, which deals with the distinction of negligent deprivation of life from murder and accident, of the Supreme Court of Lithuania. The study was conducted in order to identify the main issues of interpretation and application of criminal norms for the liability of negligent deprivation of life, and to propose solutions for them.

KEY WORDS

Criminal liability, negligent deprivation of life, murder, negligence, specific intent, general intent, violation of road traffic regulations.